

Kľúčové fakty o Litosfére

- Litosféra je **pevný obal Zeme**, zložený zo zemskej kôry a vrchnej časti zemskeho plášťa.
- Patrí medzi päť sfér, ktoré skúma fyzická geografia (spolu s atmosférou, hydrosférou, biosférou a pedosférou).

- Vnútorne vrstvy Zeme sú: **jadro, plášť a kôra**.
- Smerom do stredu Zeme sa **zvyšuje teplota, tlak a hustota** hmoty.
- Zemská kôra tvorí len približne **1% celkovej veľkosti Zeme**.
- Zemská kôra je rozlámaná na **litosférické dosky** (tektonické platne), ktoré sa pohybujú rýchlosťou niekoľkých centimetrov za rok.

Tri Základné Pohyby Litosférických Dosiek

1. Konvergentný (K sebe):

- Dochádza k podsúvaniu, nasúvaniu alebo zrážke.
- Príklady: Zrážka Indickej a Eurázijskej dosky viedla k vzniku **Himaláji**.
Podsúvanie dosky Nazca pod Juhoamerickú dosku vytvorilo **Andy**.

2. Divergentný (Od seba):

- Dosky sa vzdiaľujú, vzniká hlboká priekopa zvaná **rift**.
- Roztavené horniny prenikajú do medzery.
- Príklady: Rifty v strede Atlantického oceánu alebo Východoafrická priekopová prepadlina.

3. Transformný (Vedľa seba):

- Dochádza k pozdĺžnemu posunu a treniu.
- Príklad: Zlom **San Andreas** medzi Severoamerickou a Tichooceánskou doskou.

Dôsledky a Pohoria

- Výsledkom pohybov dosiek sú poruchy zemskej kôry, **zemetrasenia a sopečná činnosť**.
- **Vrásové pohoria** vznikajú zvlnením kôry bočnými tlakmi (napr. Karpaty, Alpy).
- **Kryhové pohoria** vznikajú posunom pozdĺž zlomu, pričom pokles okrajových kryh tvorí **hrasť** a pokles vnútorných kryh tvorí **priekopovú prepadlinu**.
- **Sopečné pohoria** sa vytvárajú sopečnou činnosťou (vystúpenie roztavenej hmoty na povrch).
- **Zvetrávanie** je proces rozrušovania zemskej kôry vonkajšími činiteľmi (voda, teplota), ktoré spôsobujú, že kôra stráca svoju pôvodnú podobu.